मनुत्तरा ŚāliC. 7. 140; 7.145; अनुत्तरं पराबीजरूपं धाम ··· विमृशेत् (साधकः) ParaśuKS. 8. 1 (238. 6); SiddhāĀSta. 18; अनुत्तरैस्तैः किल चिन्तनातिगैरुदारधीरैश्चरितैरसस्मरत् Gurvā. 183; 275; अभिनवं वय ऋद्धिरनुत्तरा NemiC. 8. 11; अनुत्तरं सर्वोत्तरम् ··· यत्पदम् ŚivārkaMaDī. ii. 498. 33 (*on* iv. 4. 19); (ते) केवलमनुत्तरं योगैश्वर्यमनुभवताम् ··· °महायोगिनाम् ··· दृशमवलोकयन्तः NīlaVi. 37. 5; 44. 9; अकारः चिच्छक्तियुक्ते अनुत्तरे स्वरूपे संकेतितः Bhāsk. ii. 299.24 (*on* iv. 1. 10); [The following Kośas give *anuttara* expressing the above meaning : AmaK. 2716; AnekāSa. 454; AnekāSaṁ. 4.235; AbhidhāCin. 1438; ViśvaPra. 144. 242; DharK. 2159; NānārthāSaṁ. iii. 30.55; MediK. 151.241; NānārthaMa. 1611; ViśvaLoK. 317.244; ŚabdaRaSaK. 284. 7; and TrikāŚe. 3. 329; ParaNā. 1503; KośaKaTa. 2. 390 give various synonyms of *anuttara* in the above meaning]; **1Aii** intense, immense कुरु गोग्रहणोद्यतस्य सर्वक्षत्रस्यानुत्तरं कदनम् AvantiKa. 73. 2; सुरमनुष्यतिर्यङ्नारकभवेषु यथोत्तरमनुत्तरामकृतधर्माणां दुःखसंप्राप्तिमुदीर्य TilaMañ. 412. 1; **1Bi** not having anything further, final, last अपूर्वानुत्तरलक्षणत्वादाद्यन्तयोः सिद्धमेकस्मिन् Vār. 6 *on* P. i. 1. 21; (तत्रावस्था कतमा) कार्याकार्यविशिष्टा च उत्तरानुत्तरा च सा MadhyāVi. 4. 14 (comm. अनुत्तरावस्था बुद्धस्य, तत ऊर्ध्वमवस्थाभावात्); नास्येदं शरीरमपूर्वमनुत्तरं च NyāyBh. 23. 1 (*on* i. 1. 9); अनुत्तरीं सूक्ष्मदशां स तु पञ्चदशः स्वरः LakṣmīT. 19.9; अविद्यमानमुत्तरं शरीरं यस्य तदनुत्तरं तदपि निषिद्धम् TātpaṬ. (Vā.) 209. 23 (*on* i. 1.9); **1Bii** not belonging to the subsequent position (of a Cpd., i. e. not preceded by any member of a Cpd.) समासेऽनुत्तरस्य CāndraVyā. vi. 4. 39 (Vṛtti इसुसन्तस्य समासेऽनुत्तरस्य कुप्वोः परतो रेफस्य षकारो भवति); अनुत्तरे कुशाकर्ण्योर्भास्करादिषु लक्ष्यतः KātanVṛ. *on* ii. 5.29; **1Biii** not having anything occurring later (i. e. final in argument) अन्वयव्यतिरेकभूयोदर्शनसाहायकमाचरन्ननुत्तरस्तर्कः ĀtmaTaVi. 863. 16; स चायमनुत्तरस्तर्कः KhaṇḍanKhā. 678.7 (comm. उत्तरो न विद्यते यस्य असावनुत्तरः); 1170. 12; NyāySu.(Ja.) 444B. 10 (*on* ii. 3.14); **1C** not accompanied or not conditioned by stipulation सोत्तरोऽनुत्तरश्चैव स विज्ञेयो द्विलक्षणः। ··· पणः NāraSm. 4. 4 (comm. यत्पुनर्लभ्यद्रव्यादधिकः पणो न भवति सोऽनुत्तर इति); योऽत्र जीयते स इयन्तं दण्डं जेत्रे राज्ञे वा ददातीत्यादिरूपः पणो यत्र भाषालिखनात्पूर्वं क्रियते स सोत्तरः, तद्भिन्नोऽनुत्तरः VīraMi. 338. 23 (*on* 2. 1); VīraMi.(Vyavahāra.) 5. 16; **1D** not having control over the northern direction (नलः) यश्च कोऽप्यन्यादृश एव लोकपालः। तथा हि ··· अनुत्तरो धनदः NalaCam. 1. 33(27) (comm. धनदः कुबेरः सहोत्तरया दिशा वर्तते। नलस्तु न विद्यत उत्तर उत्कृष्टोऽस्मात्); **2Ai** not high, low, inferior, mean उपर्युदीच्यश्रेष्ठेष्वप्युत्तरः स्यादनुत्तरः एषां विपर्यये AmaK. 2716; अनुत्तरमनूर्ध्वे स्यात् AnekāSa 454; DharK. 2159; **2Aii** south, southern, AmaK. 2716; अनुत्तरम् ··· स्यादनुदक्श्रेष्ठयोरपि AnekāSa. 454; श्रेष्ठावाच्यावनुत्तरौ TrikāŚe. iii. 3. 329; DharK. 2159; **2Aiii** not excellent, worse, AmaK. 2716; **2Aiv** fixed, firm अनुत्तरः स्थिरे DharK. 2159; [principal, chief, MW., APTE]; **2B** not the subsequent (i.e. initial) अनुत्तरः सर्वादिरकारः ŚivārkaMaDī. ii. 498. 27 (*on* iv. 4.19)

¹अनुत्तर (an-uttara) *m.* the unsurpassable one **Ai** epithet of Buddha तथागतोऽर्हत् ··· लोकविदनुत्तरः ··· बुद्धो भगवान् SaddhaPuṇ. 137.16; MahāVyu. 1. 9; **Aii** name of a demon-king उग्रश्रीरर्हद्भक्तिरनुत्तरः।··· संख्यैवं कोटिशस्तेषां द्रष्टव्याम्बरचारिणाम् ··· लङ्कायां स्वामिनः PadmP.(Ra.) 5.396; **Aiii** name of Arhat Vṛṣabhadeva त्वाम् ··· नाम्नामष्टसहस्रेण तोष्टुमोऽभीष्टसिद्धये।··· पद्मनाभिरनुत्तरः MahāP. 25. 133; **Aiv** epithet of Śiva अधरोऽनुत्तरः ···। एवं नाम्नां सहस्रेण तुष्टाव वृषभध्वजम् LiṅgaP. i. 98. 110; अधरोऽनुत्तरः ···। एवं नाम्नां सहस्रेण तुष्टाव गिरिजापतिम् SaurP. 41. 93; अघोरोऽनुत्तरः ···। एवं नाम्नां सहस्रेण तुष्टाव हि हरं हरिः ŚivaP. iv. 36.84 (392B. 13); अनुत्तराख्यशिवस्येच्छाशक्त्या योगादिक्रमेण वर्णोत्पत्तिप्रकारः सौभाग्यसुधोदये द्रष्टव्यः LalitāSaBh. 125.31 (*on* 167); **Av** name of a class of gods ग्रैवेयकानुत्तरेषु धर्माद्यात्यहमिन्द्रताम् TriṣaŚaPuC. i. 1.151; अजितेशः ··· अनुत्तरेभ्यश्च ··· अत्यरिच्यत TriṣaŚaPuC. ii. 3.70; ii. 3.767; AbhidhāCin. 94; **B** name of a Samādhi [DBHS.]; **C** sound *a* (*lit.* not subsequent to any sound) अ इत्यादिसमुन्मेषः सोऽनुत्तर उदीर्यते AhirbuS. 16. 45; अनुत्तरेच्छासंधानादेकारो नाम जायते AhirbuS. 16.48; Bhāsk. ii. 300.9 (*on* iv. 1.10); तदेवमिच्छेशनं चानन्दवपुषि अनुत्तरपरधामनि च ··· अनुप्रविश्य ParāTri. 174.11; एकारानुत्तरयोः सङ्गादैकारसंभवो भवति PratyabhiHṛ. (ALS. Ed.) 197. 12; तत्राप्यनुत्तरेच्छापदयोरकारेकारावेवार्थौ सांप्रदायिकौ SetuBa. 15. 27; अन्ते पुनरपि 'अम्' इति बिन्दुसंमतस्यानुत्तरस्य स्थापनम् Bhāsk. i. 150. 22 (*on* i. 4. 1); *m., n.* (Jain.) highest heavenly region (inhabited by the gods) विजयो वैजयन्तश्च जयन्तोऽथापराजितः। सर्वार्थसिद्धिनामा च पञ्चैतेऽनुत्तराः स्मृताः PadmP.(Ra.) 105. 170; अनुत्तराभिधानानि पञ्च सन्ति ततः परम्।··· विमानानि TriṣaŚaPuC. ii. 3.754; सः। तपस्तप्त्वा च मृत्वा च विमानेऽनुत्तरे ययौ TriṣaŚaPuC. iv. 1. 109; च्युत्वा सुबलजीवोऽपि स विमानादनुत्तरात् TriṣaŚaPuC. iv. 1. 167; *n.* unsurpassable divine consciousness, Highest Reality अनुत्तरं कथं देव सद्यः कौलिकसिद्धिदम्। येन विज्ञातमात्रेण खेचरीसमतां व्रजेत् ParāTri. 3. 4; 12.7; 65. 16; यत् विश्वं प्रसृतम् ··· तत् ··· अन्तः स्वीकृतं सत् ··· अनुत्तर एव विश्राम्यति PratyabhiHṛ. 50.8(20)

²अनुत्तर (an-uttara) *adj.* [*f.* -ā] **1Ai** having no reply, not being able to answer हन्त अनुत्तरा वयम् Abhiṣe. 1.21(2); PañcRā. 2. 56(2); धिग्वादान् परिजनतः सहमानानुत्तरा ह्यधोवदना। तिष्ठामि KuṭṭaMa. 8·0; नृपो गार्ग्यमनुत्तरम्।··· तं प्राह शेषाशङ्कानिवृत्तये BṛĀraUBhVā. ii. 1.85; अस्मत्प्रयोगसंभिन्नोऽस्ति बोधो न वा। यदि नास्ति, जितमनुत्तरा गुरवः Kāśi. ii. 128.8 (*on* 5(3). 70); iii. 118.23 (*on* 5(5).40); एवमुक्तस्तया शक्तिदेवः ··· क्षणमासीदनुत्तरः KathāSaSāg. v. 3. 191; vii. 3.233; अनुत्तरोऽवदन्किंचित् पूज्ये क्रुद्धो विभाव्यते BhāvPra.(Śā.) 71. 21. 3) [AnekāSaṁ. 4. 235; ViśvaPra. 144. 242; NānārthāSaṁ. iii. 30. 55; MediK. 151. 241; ViśvaLoK. 317. 243; ŚabdaRaSaK. 284. 7]; **1Aii** not responding, speechless, silent यस्याम् ··· प्रश्नेषु ··। अचेतना इत्यमराः प्रतीयुरनुत्तरास्तोरणसालभञ्जीः RāmC. 17. 31; (दारुमयीं योषाम्) अनुत्तरामथालोक्य वधूगाम्भीर्यशङ्किता।··· चुक्रोश करुणस्वनम् (सा) BṛKathāMañ. ix. 1.832; मूर्खः ···। विक्रीतः परदेशपण्यसदने धूर्तैरिवानुत्तरः पुंसश्चित्रमयूरचारुवपुषः किं तस्य रूपश्रिया DarpDa. 4. 15; मल्लवादी ···। अनुत्तरो भयाल्लज्जावैशसात् स्फुटिते हृदि। मृत्युं प्राप PrabhāC. 79. 5; व्याख्या मौनमनुत्तराः ··· छात्राः ŚaṅkaDigVi (Mā.) 6. 17; समनन्तरं प्रतिपत्तिमूढेन मया मूकवदनुत्तरेण रोदितुमेव प्रवृत्तम् CaitaCa. 108. 18(4); प्रार्थितो दानवैरनुत्तरो भुजगपतिः ··· उत्तस्थौ NīlaVi. 82.19; **1B** unanswerable अनुत्तरमिमं प्रश्नम्।··· कथयामि शिवेनोक्तम् ŚivaP. i. 5.19 (5A.2); **2** not having easy crossing, difficult to be crossed समुद्रम् ···। अदृष्टपारमक्षोभ्यम् असंहार्यमनुत्तरम्। सिद्धालयमिव व्यक्तम् MahāP. 28. 97; ब्राह्मणसूनुः ··· देशिकपदाम्बुजयोरपप्तत् संसारवारिधिमनुत्तरमुत्तितीर्षुः ŚaṅkaDigVi.(Mā.) 6. 2 (comm. दुरुत्तरम्); [Kośas give following words as synonyms of *anuttara* — *kadvada*, *garhyavādin*, KośaKaTa. 2. 27; *yadvada*, AbhidhāRaMā. 2.222; Vaija. 203.30; AbhidhāCin. 347; ParaNā. 1665; KośaKaTa. 2. 27; KalpaK. 222.74 gives *anuttara* as the meaning of following words — *kadvada*, *garhyavāc*, *durvāc* and *yadvada*]

³अनुत्तर (an-uttara) *n.* **A** not a proper reply, invalid or evasive answer स्फोटवादिनो वा कथम् — इत्येतदप्यनुत्तरम् Bṛha. 152. 5 (*on* i. 1.5); शिष्यान्प्रत्यविशिष्टत्वात्सूत्रवैदिकवाक्ययोः। अशक्तेश्चोभयोः साम्यान्न सूत्रेष्वित्यनुत्तरम् ŚlokaVār. 2.277 (128. 2); Kāśi. i. 195. 18 (*on* 2. 277); शक्तीनां नियमादेषां नैवमित्यप्यनुत्तरम् TattvSaṁ. 11; सर्वत्रगतत्वादनुत्तरमित्यभिप्रायः TātpaṬ.(U.) 42.19 (*on* 2. 32); स्वर्गेणैवाभिसंबन्धः पयसश्चेदनुत्तरम् TaiUBhāVā. 183. 1(2); एकस्यां भाषायां सत्यमिथ्याद्यनेकोत्तरमनुत्तरमित्याह स एव SmṛtiCan. iii. 101. 18; पृष्टे हि लक्षणे पर्यायवचनम् अनुत्तरम्, अतिप्रसङ्गात् TarkSaṁ.(Ā.) 78. 3; न चानुत्तरम्। व्यापकत्वेन पक्षनिराकरणसमर्थत्वात् VyavaNi. 53. 6; **B** non-reply अनुत्तरे त्वप्रतिभैव ĀtmaTaVi. 176. 7; 479. 15; स्वभावाद् व्रीडया वापि प्राप्तकालमनुत्तरम्। विहतं तदिति प्राहुर्मानैर्ष्याभ्यामथापि वा BhāvPra.(Śā.) 9.21(1); 116.1(5); **C** silence वृथाज्वलितकोपाग्नेः।··· दु[र्ज]नस्यौषधं नास्ति किंचिदन्यदनुत्तरात् SubhāRaK. 38.44; SūktiRa. 32.22; Subhāṣi. 379; भवत्यवज्ञा च भवत्यनुत्तरादतः प्रदित्सुः प्रतिवाचमस्मि ते NaiṣC. 9.25 (*but* APTE *adj.* without a reply, silent, unable to answer) [NānārthSaṁ. 5.42 gives *avacana* and *vākyabheda* as the meanings of *anuttara*]

अनुत्तरकला (anuttara-kalā) *f.* transcendental aspect (of Reality) चतुर्दशसहितं युतं युग्मं षोडशतिथीनां पञ्चदशानामीशो विसर्गः तस्यान्तः सप्तदश्यनुत्तरकला तदन्वितं हृदयम् ParāTri. 224.3.

अनुत्तरकुलरूप (anuttarakula-rūpa) *adj.* having the form of unsurpassable *kula* (i. e. the Highest Reality) स्वरूपात् — स्वस्मात् ··· रूपात् — उपादानभूतात् ··· अनुत्तरकुलरूपाद् वपुषः Bhāsk. i. 5.17 (*on* i. 1.1)

अनुत्तरगुणा (anuttara-guṇā) *adj.* (*f.*) of excellent character or virtue अनुत्तरगुणैवेयमुत्तरा तनया मम PāṇḍaC. 10. 414.

अनुत्तरङ्ग (an-uttaraṅga) *adj.* not having surging waves अवृष्टिसंरम्भमिवाम्बुवाहमपामिवाधारमनुत्तरङ्गम् KumāSaṁ. 3.48.

अनुत्तरज्ञान (anuttara-jñāna) *n.* the highest knowledge, knowledge which cannot be surpassed (श्लिष्टामर्थगतिम्) श्लिष्टामिति युक्तां निरुत्तरगतामित्यनुत्तरज्ञानगताम् MaYānaSū. 2.1 (1. 1); शिशुः ···। प्रभुर्भविष्यत्यवनी-